

PROLÓG

Rok 2045. Oblasť Karpatského horského masívu a priľahlé územia. Fyzická geografia kontinentov sa pod vplyvom klimatickej krízy v krátkej dobe poznateľne zmenila. Hladina svetového oceánu sa po roztopení ľadovcov kriticky zdvihla a zaplavila rozsiahle nížinaté územia, čím sa prekreslili tisícročne prirodzené hranice štátov. Civilizačný pokrok zastavil nedostatok vzácnych surovín, ktoré hnali vpred ekonomický rast na prelome druhého a tretieho tisícročia. Štandard a životná úroveň väčšiny obyvateľstva sveta sa posunuli takmer o sto rokov späť. Výhody vedeckého pokroku a najnovšie inovácie si mohla užívať len malá skupina najvyššie postavených členov spoločnosti napojených na kruhy jedinej politickej strany pod názvom Hnutie. Na jeho čele stál od nepamäti Vodca, ktorý upevnil svoju moc v kritických rokoch, keď kolaboval celý systém po hospodárskej, ekonomickej aj duchovnej stránke. Politicky rozdelil krajinu do štyridsiatich piatich prísne oddelených dištriktov, z ktorých väčšinu tvorili súvislé aglomerácie oddelené od hospodárskej pôdy a prírodných území. Život v priemyselných dištriktoch definovala stále sa zvyšujúca teplota, ktorá prispievala k neustálemu nárastu skleníkového efektu a smogových kupol. Nenaštrbiteľnú moc nad všetkými obyvateľmi dištriktov získal Vodca pomocou totalitnej politicko-kultúrnej doktríny a totálnou likvidáciou občianskej spoločnosti.

01

Cez svetlík v streche výrobnjej haly je pred koncom šichty vidieť prvé hviezdy na tmavnúcej oblohe. Ján si nepamätá, kedy naposledy videl hviezdy. Celý dištrikt je už dlhé mesiace ponorený do smogu. Spočiatku to v informačnom kanáli opisovali ako výnimočný stav. Ale potom sa to dialo tak často, že tomu už nikto nevenoval pozornosť. Preto zostal veľmi prekvapený, keď počas svojho pravidelného precvičovania krčných svalov zbadal na oblohe hviezdy. Mal ich tak veľmi stuhnuté od strnulého pozerania na jeden bod svojho lisovacieho stroja, že musel aspoň raz za polhodinu obrátiť tvár k streche, zatvoriť oči, napočítať do desať a potom pokračoval ďalej.

Aj tých desať sekúnd bolo obrovským luxusom a túto pauzu si mohol dovoliť len vďaka svojej rýchlosti a šikovnosti v ukladaní kovových súčiastok do lisu. Na tejto sekcii robil už šesť rokov a vedel, že čo i len najmenšie zaváhanie ho môže poslať dole do práčovne, v ktorej robotníci pláchali hotové súčiastky v kadiach s agresívnou chémiou. Za bránou fabriky čakal každý deň nekonečný rad úbožiacov, ktorí boli ochotní okamžite nahradiť nedisciplinovaných zamestnancov.

Pomedzi robotníkov chodil počas šichty kontrolór – rachitický muž s tenkými zápästiami, ktorému neunikol žiadny detail. Jeho úlohou bolo slediť robotníkom poza chrbát a zaznamenávať všetky nedostatky. Ján nenávidel jeho úlisný pohľad. Aj keď vedel, že

stihne načas spracovať svoje pridelené kusy, po chrbte mu vždy prebehli zimomriavky, keď sa pri ňom kontrolór zjavil.

Do konca zmeny zostávalo pár minút a kontrolór sa práve vybral zo svojej latríny v rohu haly, aby ešte pred záverečnou ulovil nejakú obeť. Ján sklopil zrak späť k lisu a začal doň sádzať poslednú sadu súčiastok. Periférne pozoroval veľké hodiny na čelnej stene a vedel, že svoju normu s prehľadom stihne. Kontrolór práve vykročil do radu strojov, v ktorom pracoval aj Ján.

V predstihu hodil posledné kusy do drevenej debny, zatiahol brzdu na stroji, rukami sa oprel o pracovnú dosku a nadýchol sa, ako keby práve pretrhol cieľovú pásku maratónu. Popod svoju ľavú ruku videl cez potom zaliate oči, ako sa k nemu pomaly približujú kontrolórove nohy v čiernych topánkach, a v duchu sa radoval, že sa mu podarilo prežiť ďalšiu šichtu bez ujmy na výplate.

Vtom začul tiché preklínanie od vedľajšieho stroja. Stál za ním nový robotník, sotva šestnásťročný chlapec, nestihol si ešte oholiť ani svoje prvé fúzy. Jánovi padol pohľad do jeho debny a videl, že ešte nemá spracovaných viac ako dvadsať kusov. Okamžite pravou rukou znova rozbehol svoj stroj a na ľavej poriadne rozťahol prsty, aby sa mu z chlapcovej debny podarilo nabráť aspoň päť kusov naraz. Svižne ich začal jeden za druhým hádzať do stroja a hotové ich vracal späť.

Kontrolór už bol od nich vzdialený len na dĺžku troch strojov. Ján sa ešte raz načialhol k chlapcovi a vybral posledné tri kusy. Keď ich položil hotové späť, kontrolór už im stál za chrbtami a premeriaval si ich podozrievavým pohľadom. Zrak mu sklízol do ich debien, ktoré boli po vrch naplnené hotovými kusmi, niečo si poznačil do papierov a potichu sa odpľazil preč. Obaja si vydýchli a svižne vyrazili smerom k šatni.

•••

Chuť jahôd bola jej obľúbená. Keď bola Mária ešte dieťa a jej starí rodičia vlastnili pozemok určený na poľnohospodárske účely, rada im chodila pomáhať. Za odmenu vždy dostala do dlane jahody. Zatvorila oči a užívala si tú nezameniteľnú sladkú chuť, jahody dlho prevaľovala na jazyku, kým ich prehltla. Čo mala ešte radšej, to bola ich farba. Sýtočervený odtieň bol už v čase jej detstva niečo, čo ostro kontrastovalo so zemitými a šedivými farbami ich dištriktu. Zopár jahôd si vždy odložila, aby na chvíľu spestrili stôl v ich fádnej kuchyni.

Keď mala sedem rokov, starým rodičom pozemok bez náhrady zabrali. Dnes sa vo výške nad týmto kusom zeme tiahne spleť diaľničných mostov, koľajníc pre nadzemky a masívnych potrubí. Mária tadiaľ prechádzala naposledy pred pár rokmi, slnko už dole na zem presvitало len sporadicky. Okolie pilierov bolo zahalené v šere a obsypané odpadkami, ktoré ľudia vyhadzovali za jazdy z dopravných prostriedkov. Tráva celkom zmizla a Mária si len matne vybavovala, kde stál záhradný domček jej starých rodičov. Raz sa tam chcela ísť prejsť s dcérou Irynou, ale územie bolo na dobro uzatvorené vysokým plotom, na ktorom visela smaltovaná cedula oznamujúca zákaz vstupu nepovolaným osobám. Zo stĺpov na ne z výšky pozerali bezpečnostné kamery.

Odvtedy jedla už len jahody, ktoré bolo dostať v nákupných uzloch. Nebolo to často. Jahody boli luxus. Mária ich kupovala, len keď niekto v rodine oslavoval narodeniny či pri inej výnimočnej udalosti. Mať jahody na stole aspoň raz za čas, to bola pre ňu vzpruha, že svet je stále v poriadku. Niekedy neodolala a kúpila

ich aj bez výnimočnej udalosti, vtedy síce musela vytrpieť výčitky svojho muža Jána, ale to ju nezastavilo. Bolo to vo chvíľach silnej melanchólie, a aj keď vedela, že ju tento čin z dlhotrvajúceho splínu odvedie len na krátky moment, urobila to. Priemyselné jahody, ako sa im ľudovo hovorilo, boli rovnako pekné a často aj krajšie ako tie z jej detstva, taktiež krásne rozvoňali byt. Čo však človeka zarazilo, bola ich chuť. Pri prvej sa ešte človeku zdalo, že skutočne je jahody. Po mesiacoch bez tohto ovocia v ústnej dutine vás dokázala jedna jahoda potešiť. Pri ďalšej sa vám však začal vkrádať do úst pocit, ako keby ste jedli polystyrén, chuť redla každým ďalším sústom.

Existovalo ešte jedno miesto, kde sa dali kúpiť prírodne pestované jahody. Bola to tržnica na križovatke dvoch starých ciest na opačnej strane mesta. Problém bol však v tom, že Máriina fabrika bola vzdialená od tržnice takmer desať kilometrov. Kupovať si kvôli tomu lístok na nadzemku nepripadalo do úvahy. Ísť pešo by jej zabralo veľmi veľa času, kým by prišla na tržnicu, takmer určite by už nič nekúpila. Navyše o siedmej musí byť v škole, aby za dcéru Irynu zaplatila školné na ďalší týždeň. Jediná možnosť bola odvieť sa k tržnici na mopede s mužom, ktorý pracoval na vedľajšej linke. Vedela, že jeho žena tam načierno prevádzkuje fastfood a že on sa snaží potajme z fabriky odnášať kuracie paprčky.

„Vysmažené v oleji, to je šmakuláda, jazyk by ci za nimi do rici zabehnul,“ chvastal sa vždy cez obednú prestávku v jedálni.

Ak sa Márii podarí odkloniť z linky kilo paprčiek, má veľkú šancu, že by ju mohol po šichte odvieť na tržnicu. Márii sa priechilo kraďnúť, aj keď vedela, že za ten mizerný plat, ktorý dostáva vo fabrike, má na to právo. Aspoň takto nejako to hovorili ženy,

ktoré kradli. „Gdo sa hanbí, má prázne gamby,“ počula vždy, keď videla, ako nenápadne ženy skrývajú kuracie nožičky do tajných vreciek na zásterách.

Sama si tiež ušila tajné vrecko do svojej zástery. Bolo tam ako posledná inštancia. Kradnutie bolo pre ňu rovnako závažným hriechom ako všetky ostatné. Ak by však hrozilo, že bude hladovať ona alebo ktokoľvek z jej rodiny, bola ochotná to urobiť. Ruka jej zbehla na zlatý krížik zavesený na retiazke. Miska skutočných jahôd na stole by určite potešila aj jej muža. Nad pravými jahodami by nosom neohrňal. Verila, že by ho to v tejto ťažkej chvíli povzbudilo. Vedela, že ho musí udržať v dobrej nálade, ak majú všetko zvládnuť. Ak kilo paprčiek dnes odkloní, hneď zajtra svoj hriech napraví hodinou práce navyše, prihlási sa dobrovoľne na čistenie linky. Spraví tak dobrý skutok, ktorým svoj hriech odčiní, a nikdy viac to už nezopakuje. Musí sa však čím prv rozhodnúť, jej zmena sa blíži ku koncu.

...

Iryna tento pokus ešte nikdy nerobila sama, aby však mala dostatok pozorovaní do svojho projektu, musí to zvládnuť. V školskom laboratóriu strávila hodiny navyše a pozná ho rovnako dobre ako svoju detskú izbu. Profesorka chémie jej tajne toleruje, že tu sedí až do večera, keď už ostatní študenti vegetia v školskom klube a posedávajú vo veľkej jedálni v suteréne. Vždy necháva laboratórium po vyučovaní odomknuté, aj keď vie, že to je proti predpisom.

O dva mesiace Irynu čakajú záverečné skúšky. Nestačí ich spraviť na sto percent. Študent musí vykazovať výborné výsledky aj vo výskume a v neposlednom rade musí dostať

pozitívne hodnotenie od vedenia školy za svoje správanie a lojalitu voči školskému kolektívu. Odmena je však nevyčísliteľná. Iba traja študenti z celého ich dištriktu, iba traja najlepší z viac ako dvoch tisícok študentov sa dostanú do výskumného vedeckého centra.

A to je jediný spôsob, ako sa dostať z dištriktu von. Stačí, aby spravila jednu chybu, a ocitne sa pod čiarou. Jedno menšie zaváhanie a skončí ako inžinierka v niektorej z tunajších fabrík, prípadne sa môže zamestnať v komerčnej firme, ktorá podozrivým spôsobom kšeftuje s ojazdeným strojárskym materiálom. V každom prípade to znamená stráviť život tu, v dištrikte, a pri tejto predstave Irynu prepadá panika. Jej život sa už pár rokov upína k obrazom z reklamy na výskumné centrum. Každý večer si predstavuje seba medzi študentmi a vedcami, ktorí ako ryby distingvovane plávajú v asepticky čistom prostredí, v upravených parkoch zaliatych slnkom.

Vonku je už dávno tma. Iryne sa jemne trasú ruky. Podvedome cíti, že každú chvíľu sa môže do dverí vteperiť upratovačka. Nechce sa s ňou stretnúť. Nie je to žiadna milá pani. Ráno ju vidí ohovárať pri dverách do kuchyne. Nechce, aby o nej mal ktokoľvek viac informácií, ako je potrebné. Svoj drahocenný čas chce využiť do poslednej sekundy a kým v odmerných valcoch prebieha reakcia, zbalí si poznámkové zošity. Posledné údaje si uloží do hlavy a zapíše si ich až doma. Nastraží uši, za dverami na chodbe je podozrivo ticho.

O tomto čase už zvykne počuť jej dubasenie a škrípok kovovej rúčky plechového vedra. Iryna sa ešte raz pozrie na hodinky. Zrazu sa otvoria dvere. Rýchlo sa skrčí pod lavicu. Srdce v útlej hrudi

sa jej rozkmitá. Podľa zvuku krokov to nemôže byť upratovačka. Popod lavice vidí čierne tenisky s veľkým jazykom a povolenými zlatými šnúrkami. V nich pekne tvarované lýtka odeté do pančúch s veľkými očkami, okolo stehien sa hojdá čierna sukňa. To môže byť len jedna osoba. Nohy sa zastavia pri lavici v zadnom rade a pravá noha zapichne špičku tenisky nervózne do zeme. Potom sa pod lavicou objaví aj ruka s dlhými nechtami a z dutiny pod zásuvkou vytiahne zošit. Teraz už si je Iryna na sto percent istá identitou nečakanej návštevy a na pokoji jej to nepridá.

Vzhladne k svojmu pokusu. Nestihla neutralizovať roztok a zlúčenina začala pretekať cez okraj odmerného valca. Zvuk tekutiny kvapkajúcej z lavice na zem priláka pozornosť čiernych tenisiek. Ich majiteľka už bola takmer vonku z laboratória, teraz sa však otočí na päte a zamieri priamo k Iryninej lavici.

Iryna sa postaví. Lena stojí pred ňou a svojimi veľkými tmavými očami zaškúli na jej laboratórnu zostavu. Iryna stojí ako soľný stĺp, kým si Lena obzerá jej obnosené oblečenie. Manžety na rukávoch sú ošúchané a zažltnuté, posledný gombík pod krkom je odpadnutý a košeľa sa jej tam otvára. Iryna si inštinktívne siahne na hrud', aby košeľu privrela. Na Leninej tvári sa zjaví nebadaný posmešok, nie je ho vidno na jej plných perách, skrýva sa v očiach a v jemnom zdvihnutí obočia. Pozrie sa do Iryninho ruksaku, kde má napchaté poznámkové zošity. Zohne sa a jeden vytiahne. Iryna jej v tom nestihne zabrániť. Lena ju odsotí a zošit otvorí. Listuje v poznámkach, a keď vidí výsledky pokusov, tvári sa prekvapene a pohrdavo zároveň.

„Môžeš mi, prosím, vrátiť ten zošit?“ nalieha Iryna a vystrie k nej ruku.

Lena sa nahlas zasmaje. Zavrie zošit a natiadne ruku jej smerom. Spoza dverí sa ozve lomozenie upratovačky. Lena hodí zošit na podlahu a potom zaškúli na odmerný valec na stole.

„To nespraviš!“ Irynina prosba ani nestihne doznieť a valec už letí na zem. Dopadne na zošit a pod tiažou tekutiny sa rozbije na viacero veľkých črepov a na množstvo malých ihličiek. Tekutina sa rozleje po podlahe a oblizne špičky Iryniných topánok. Lena sa mrštne presunie ku dverám ponad lavice a stihne sa skryť za práve otvorené dvere. Na prahu stojí upratovačka a pri pohľade na neporiadok začne nadávať. Vytiahne mop z vedra a farbavo zamieri k Iryne. Lena vykľzne spoza dverí a kým opustí miestnosť, stihne ešte venovať svojej spolužiačke škodoradostný úsmev.

...

Robotníci kráčajú mlčky v húfe k bráne na severe fabriky a oproti nim už si to štrádajú na nočnú zmenu ďalší muklovia. Niektorí majú na tvári respiračné rúška, Ján už ho však nenesie. Na znečistený vzduch už si zvykol a nemá rád surovú gumičku, ktorá ho reže za ušami. Pred výstupným turniketom sa kráčajúci dav spomalí a robotníci sa zlievajú do zástupu k dotykovému panelu, na ktorom si nahrávajú na osobnú kartu svoj týždenný plat. V rade panuje nervozita z únavy, mnohí sa ponáhľajú preč, lebo ich vonku čakajú ďalšie fušky.

„Ďakujem.“

Ján začuje za ramenami hlas chlapca, ktorému dnes pomohol. Len mierne pootočí hlavu, a keď zbadá, kto za ním stojí, nebadateľne pohne kútikmi úst na znak prijatia vďaka.

„Keby som to dnes nestihol, opäť by mi strhli z platu a nemali by sme na lieky pre sestru.“

Ján strnulo pozerá ponad hlavy robotníkov. Voči trápeniu druhých treba byť apatický. Čoskoro potrebuje byť v dcérinej škole, kde ho čaká jeho žena. Vetám od chlapca nevenuje veľa pozornosti.

„Potrebuje viac dávok, má astmu. Najlepšie by bolo, keby mohla vycestovať do iného dištriktu, ale na to nenašetríme ani za rok.“

Pri výplatnom termináli sa strhne huriavk. Jeden z mužov, pomerne vysoký s neohrabanými pohybmi, začne pästami trieskať do terminálu a hlasno nadávať. Upokojí sa a ešte raz skúsi nabiť svoju kartu. Z terminálu sa však ozve elektronický hlas, ktorý mu oznámi, že mu kvôli nesplneniu úlohy strhli tretinu týždennej výplaty. Muž začne znova vyvádzať. Nemusí ho však spacifikovať ani poriadková služba, lebo ho od terminálu vytlačí nedočkavý dav robotníkov. Keď sa dostane na rad Ján, priloží si kartu na displej a zadá svoje osobné číslo. Suma, ktorá mu naskočí na kartu, ho neprekvapuje, napriek tomu ním prejde slabá triaška spokojnosti. Kým vykročí preč od displeja, vyvráti ešte raz tvár k oblohe, ale hviezdy už tam nie sú.